כמות שהיא. לפי יופיה וחשיבותה מקלסין אותה: חסודה. חוט של חסד משוך עליה: מכאן אמרו. מדברי ב״ה שאמרו ישבחנה: מהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות. לעשות לאיש ואיש כרלונו:

> המאדים את הפנים: פירכום. קליעת שיער. זו לא כחלה ולא שרקה ולא פירכסה והרי היא יעלת חן: כל מן דין. כל כמות אלו הוו סומכין לנו לקרותן רבי ולמנותם דיינין: סרמיסין. מסרסין הלכות בהיפך טעמיהן: סרמיטין. לשון סמרטוטין: חמיסין. אומרים חמישית הטעסש: טורמיסין. לא איתפרש: י) (טורמיסין כי ההיא דאמר בב"ר (פ׳ מא ב) על טורמיסין למיקרב למסאנא דמטרוניתא אנשים ריהנים)י : ממתיבתה. מבית המדרש: רבח דעמיה. נשיח בעמו: מדברנח. מנהיג: בריך מסייך לשלם. ברוך בואך לשלום: בולינא דנהורא. על שהיה קלסתר פניו מבהיק כדאמרינן בב"ב (דף נח.) שופריה דרבי אבהו מעין שופריה 0 דרבי יוחנן דנפקי זיהרורית מיניה כדמפרש התם: אמלת. שלש בדין. זורק אחת ומקבל אחת: מכסיף לן סבא. שמולול בכבוד תלמידי חכמים ונוהג קלות ראש בעלמו: שוטיתיה. שוט של הדם שהיה מרקד בו: שיטתיה. שיטתו ומנהגו: שטוסיה. שהיה מתנהג כשוטה: מרכיב לה אכתפיה. את הכלה: כי כשורא. כקורה בעלמא שאין אתם מהרהרין עליה: לחבבה. כשרואה הכל מסתכלים בה נכנס יופיה בלבו: מעבירין. כשכלה יולאה מבית אביה לבית חתונתה ונושאי מת יולאים ובזו ובזו אוכלוסים הרבה ואין רולין להתערב מעבירין את המת (אפילו) דרך אחרת: אפילו למ"ד. פלוגתא בפרק קמא דקדושין [לב:]: שום משים עליך מלך. ישראל החהרו שישימו עליהם שימות הרבה כלומר שתהא אימתו עליהם הלכך אין כבודו מחול שלפיכך ריבה הכתוב שימות הרבה: פרשת דרכים הוה. ולא ניכר שעבר מלפניה אלא כאילו הוא לריך לפנות לאותו הדרך: שיפורי. מכרחין עליו שיבואו לכבדו: דחיילי גברי מהבולה לסיכרה. משער העיר ההיאמי עד הקבר: נטילמה. של תורה ממנו כנתינתה בסיני. נטילתה היינו כשמת ותלמודו בטל: למאן דקרי. מקרא: ותני.

משנה אבל עדיין לא שנה לתלמידים:

נתינתה כששים רבוא אף נטילתה כששים רבוא יוה"מ למאן דקרי ותני

מת בעיר כל בני העיר אסורים בעשיית מלאכה ומוקי לה בדליכא חברותא אבל אי איכא חברותא מותרין השאר פירוש חברותא שנחלקו בני העיר לחבורות שתעסוק כל אחת במת שלה בפני עצמה היינו שלא בשעת הוצאה אבל בשעת הוצאה כולם צריכין לבא:

בלה כמות שהיא. ואם יש בה מום ישתקו ולא ישבחוה אי נמי ה א שושיע אהייע פימן ישבחוה בדבר נאה שיש בה כגון בעיניה או בידיה אם הם יפות וב״ה אומרים ישבחוה לגמרי דכשמזכירין מה שיש בה לשבח

> סברי אע"ג דישבחנו בעיניו אין להס לחכמים לחקן להזקיק לומר שקר דהתורה אמרה מדבר שקר תרחק: שימתיה לסבא. פר״ח לשון

שיטה והדם וישעיה מ"מ) אע"ג דלא הוי ממש מין אחד מ"מ שניהם מיז ארז וא"ת ומנא ליה דבשביל כן זכה וי"ל דעמוד דנורא היה כעין שיבשה דהדם כדהמרינן בברחשית רבה (פ' סח) נחת שיבשח דנורח ואיתעבידא כעין שיבשא דהדם ואפסקת בין דידיה לחברוהי אמרי חמית הדין סבא דהאי שיבשא דנורא קומיה משום דעביד קמוהי דכלתא: בודו אין כבודו אין כבודו מחול. אע"ג דלא היה מלך

גמור כדמשמע באלו נאמרין (סוטה דף מא.) מ"מ היו נוהגין בו כבוד כמלך גמור: פרשת דרבים הואי. הכא לא מצי לשנויי מצוה שאני כדמשני באלו נאמרין (ג"ז שם) גבי שהרא מעומד דהתם מלוה הוא שיש למלך לחלוק כבוד לתורה החשובה ממנו אבל הכא ליכא מצוה דכבודו

עדיף מכבוד הכלה: [ת"ר מעבירין את המת מלפני הכלה. מכאן משמע כשיש אבל וחתן בבית הכנסת החתן יולא תחלה ושושביניו ושוב יולא האבל ומנחמיו וגם הקרובים לחתן ולאבל יאכלו בבית החתן אם ירצו דהא כבודו קודם וכן בבקר כשמוליכים הכלה לבית החתן מוליכין הכלה תחלה אם יש מת בעיר או יקברוהו קודם שיגיע הזמן

דהרנחת כלה להראדי"ה: מבמלין תלמוד תורה להוצאת

המת. וקשה י דבהלכות דרך ארן אמר ר"ע תחלת תשמישי לפני חכמים פעם אחת הייתי מהלד בדרך ומלאתי מת מלוה ונטפלתי בו ד' מיליו עד שהבאתיו לבית ההברות וקברתיו וכשבאתי והרליתי דברי לפני ר"ח ור׳ יהושע אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה כאילו שפכת דם נקי וי"ל דהתם לאו משום ביטול תורה אלא משום דמת מלוה קנה מקומו והיה לו לקוברו במקום שמלאו וכן משמע במס' שמחות (פ"ד) דקאמר מת מלוה קנה מקומום והעובר על דברי חכמים חייב מיתהש וכן אמר ר' עקיבא תחלת תשמישי כו' והר"ר יהודה מקורבי"ל תירץ דהתם משום דביטל עלמו משימוש ת"ח קאמר °דגדול שימושה יותר מלימודה: להוצאת המת. לא במת מצוה איירי אלא בכל המתים ואע"ג דבפ"ק דמגילה (דף ג: ושם) אומר פשיטא דמת מצוה ותלמוד תורה מת מלוה עדיף דתניא מבטלין ת"ת להוצאת המת נקט מת מצוה אגב מילי אחריני דהתם דהוו דווקא מת מצוה והא דאמר באלו מגלחין (מו״ק דף ס:)

משרו. משוררים: לא כחל. אינה לריכה כחל: ולא שרק. לבע מכלל דשאר לגנאי: רשבחבר בעיניו או יגנגו בעיניו. וב"ש

כלה כמות שהיא ובית הלל אומרים "כלה נאה וחסודה אמרו להן ב"ש לב"ה הרי שהיתה חיגרת או סומא אומרי' לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה ימדבר שקר תרחק אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים ילעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות כי אתא רב דימי אמר הכי משרו קמי כלתא במערבא לא כחל ולא שרק ולא פירכום ויעלת חן שכי סמכו רבגן לרבי זירא שרו ליה הכי לא כחל ולא שרק ולא פירכום ויעלת חן כי סמכו רבנן לרבי אמי ולרבי אםי שָרו להו הכי כָל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא לא תסמכו לנא לא מן סרמיסין ולא מן סרמיטין ואמרי לה לא מן חמיסין ולא מן ישורמיסין ר' אבהו כי הוה אתי ממתיבתא לבי קיםר נפקן אמהתא דבי קיםר לאפיה ומשרין ליה הכי רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא בריך מתייך לשלם אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי שהיה נוטל בד של הדם ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה רב שמואל בר רב יצחק ∘מרקד אתלת א"ר זירא קא מכסיף לן סבא כי נח נפשיה יאיפסיק עמודא דנורא בין דידיה לכולי עלמא וגמירי דלא אפסיק עמודא דנורא אלא אי לחד בדרא אי לתרי בדרא א"ר זירא אהנייה ליה שומיתיה לסבא ואמרי לה שמותיה לסבא ואמרי לה שימתיה לסבא רב אחא מרכיב לה אכתפיה ומרקד אמרי ליה רבנן אנן מהו למיעבד הכי אמר להו אי דמיין עלייכו ככשורא לחיי ואי לא לא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה

יולית הלכתא כוותיה ת"ר סימעבירין את

המת מלפני כלה יוזה וזה מלפני מלך ישראל

אמרו עליו על אגריפם המלך שעבר מלפני

כלה ושבחוהו חכמים שבחוהו מכלל דשפיר

עבד סוהא א"ר אשי אפילו למ"ד ינשיא

שמחל על כבודו כבודו מחול ימלך שמחל

על כבודו אין כבודו מחול דאמר מר 20שום

תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך פרשת דרכים הואי תנו רבנן "מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה במה דברים אמורים "כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר רב שמואל בר איני משמיה דרב תריםר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה ∘תליםר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון דחייצי גברי מאבולא ועד סיכרא רב ששת ואיתימא רבי יוחנן אמר ינטילתה כנתינתה מה

ה שוש ע חה"ו סה סעיף א: וב מיי פ"ו נ דעות הלכה א: ז ג טוש"ע שם סימן סה :סעיף ב ח ד מיי׳ פי״ד מהל׳ אבל הלכה ח סמג עשין דרבנן ב טוש"ע י"ד סימן

שם וטוש"ע אה"ע סי סה ר מיי' פ"ו מהלכות ת"ת הלכה ו סמג עשין יג טוש"ע י"ד סי רמד סעיף

יד: יא ז מיי׳ פ״ב מהלכות מלכים הלכה ג סמג

נשין ה: יב ח ט י כ מיי' פי"ד מהלכות אצל הלכה ט והלכה יא טוש"ע י"ד סימן

תוספות רי"ד רלה רמוח שהיא חי׳ לחי

אותה ולא במה שאין בה

י ובה"א כלה נאה וחסודה

חוט של חסד משוך עליה

ומראיתה נאה פי׳

בעיני הבריות אמרי ב"ש לב״ה לדבריך הרי שהיתה חגרת או סומא אומרים לה כלה נאה וחסודה תרחק א"ל ב"ה לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו אדם מעורבת עם הבריות פי׳ לומר דרר המחקרל ראע״פ שאומר שקר: ת״ר מעבירין את המת מלפני הכלה וזה וזה מלחוי מלד הוצאת המת ולהכנסת רלה אמרו טליו טל ר"י רר להוצאת המת ולהכנסת כלה בד"א כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל . צרכו אמר ר"ש בר (איקא) בו כו אכור די טיבו (איקא) [איני] משמיה דרב תליסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי שיפורי פי׳ מכריזין . עליו שיבואו לכבדו וגם בחלילים עולא אמר כגון . דחייצי גברא מאבולא ועד סכרא פי׳ מפתח העיר עד הקבר ר״ש ואיתימא ר׳ אמי ואיתימא רבי נתינתה בס' רבוא אף ומילחה רמ׳ ררוא יה, בבייה. בסי וה״מ למאן דקרי ו אבל למאן דמתני ליה שיטורא חי׳ דהרי עדיין לא שנה לתלמידים ארל למחוי לחלמידים ליח וממילא שמעינן דלמאן

פי"א ע"שן, ה) קדושין לב: סוטה מא: סנהדריו ו) [שם ובסנהדרין כב.], ז) [מגילה ג: כט.], **ח**) [ל"ל תריסר וכן איתא במגילה], ש) [וו"ל הערוך בערך חמק חמיקין ששונין חומשה של מסכת ועיין רש"י בסנהדרין מפרש מלשון ממסנין שמונעין מלומר טעמי תורה], י) הגה"ה ספנר מונים], היא זו. רש"ל, ל) שם בב"ר הגירסא טולמוסין ופרש"י בפירושו שם טולמוסין אנשי

נפירוטו שם שוננווטן מנשי חמס תרגום אדם בליעל (משלי 1 יב) בר גש טלומס וע' במערכי לשון ערך טרמס, () [ליחא הכי לא בב"ב גם בב"מ פד. קאמר להדיא טעם דלא חשיב שופריה דר' יוחנן והנה דסנהדרין יד. ד"ה בולינה וכו׳ הפשר לחקן ולומר דל"ל מעין שופריה דיעקב אבל ברש"י דהכא םסיים דנפתי זיהרורית ליישב ולתקנו באופן אחר], מ) בס"א ליתא ההיא,

מסורת הש"ם

[סנהדרין

נ) [בערוך ערך חמס האריך לפרש כל המלות אלו

בכמה אופנים קח נא משסן,

תורה אור השלם מִדְבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק
וְנְקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג כִּי לא אַצִדִּיק רַשַע: שמוח כג ז

נ) [נ״ל דבמסכת דרך ארן זוטא פ״ח], **ס**) [עירובין

ו.], ע) [ברכות ד: עירובין

שמות כג ז 2. שוֹם תָּשִּׁים עָלֶיךְ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹדֶיךְ בּּוֹ בְּשֶׁרֶבְ אַקּיִרְ הְשִּׁים עְלֶיךְ מָלֶךְ לֹא תוּכַל לְתַת עָלֶיךְ אִישׁ נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא עָלֶיךְ אִישׁ נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִירְ הוא: דברים יז טו

גליון הש"ם

גמ' מרקד אתלת. ירושלמי פ"א דפאה על מתני׳ א' ובשינוי קלת ועוד מתי׳ א' ובשינוי קלת ועוד במ״ר בראשית פ׳ נט: תום' ד״ה מבשלין ובו׳ דגדול שימושה. ברכות דף ז ע״ב:

מוסף רש"י

וחסודה. מקובלת לכל לוליס (עי' בראשית לט בא). לא כחל. לעיניס, ולא שרק. לפנים, ולא פירכוס. לשיער, שיר הוא לכלה נאה שמעלת חן בלא קישוט (סנהדרין יד.). כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא. כל כמו חלו וכיולא בהן היו סומכין לנו, שראויים הם לסמיכה (שם). סרמיסין. לשון הפכנים, כמו סרס את המקרא מראשו לסופו, שמהפכין מוכה מוח את טעמי סרמיטין. לשון סמרטוט, כלומר שאין נותנים טעם לדבריהם הגון המיסין. חמסנין, שמונעין מלומר טעמי תורה (שם). טורמיסין. לא אתפרש (שם). ר' אבהו. הוה מקורב למלכות (ע"ז כח.). מדברנא. מנהיג. על שם